

nes Alexandrinas in armis esse, ¹⁹ Bassum arcessi, Cassium expectari. Quid queris? videtur Respublica jus suum recuperatura, sed ²⁰ ne quid ante: nosti horum exercitationem in latrocinio, & amentiam. Dolabella vir optimus. Etsi, cum scribebam, secunda mensa apposita, venisse eum ad Bajas audiebam; tamen ad me ex Formiano scripsit (quas literas, cum e balneo exiissem, accepi) sese ²¹ de attributione omnia summa fecisse: Vestenum ²² accusat: tricatur scilicet, ut homo talis. Sed ait totum negotium Sextium nostrum suscepisse, optimum quidem illum virum, nostrique amantissimum. Quæro autem, quid tandem Sextius in hac re facere possit, quod non quivis nostrum? sed si quid præter spem erit, facies ut sciam: sin est, ut arbitror, negotium perditum, scribes tamen, neque ista res commovebit. Nos hic ²³ φιλοσοφούμεθα: quid enim aliud? & ²⁴ τί μέγιστον ἔστι καὶ ἀδύνατον? magnifice explicamus, ²⁵ περὶ τῶν μετρητικῶν Ciceroni. Quia de re enim potius pater filio? Deinde alia. Quid queris? extabit opera peregrinationis hujus. Varroem hodie, aut cras venturum putabant. Ego autem in Pompejanum properabam; non quo hoc loco quidquam pulchrius; sed interpellatores illic minus molesti. Sed perscribe quæto, quæ causa sit in ²⁶ Myrtilo (pœnas quidem illum pependisse audiavi) & satisne pater, unde corruptus. Hæc cum scriberem, tantum quod existimabam ad te orationem esse perlatam. Hui, quam timeo, quid existimes. Etsi quid ad me, quæ non sit foras proditura, nisi Respublica recuperata? de quo quid sperem, non audeo scribere.

¹⁹ Bassum arcessi] A legionibus Alexandrinis, quæ illi tradere se vellent. De Cæcilio Basio epist. 9. lib. XIV. Idem.

²⁰ Ne quid ante] Supple. accidat.

²¹ De attributione] Ut ii, qui ipsi debent, mihi se solutores pollicerentur. Man.

²² Accusat] Debitorem suum, qui sibi, quæ die promiserat, non solverit. Idem.

²³ φιλοσοφούμεθα] Philosophamur.

²⁴ Τί μέγιστον ἔστι καὶ ἀδύνατον?] Quæ de officio.

²⁵ περὶ τῶν μετρητικῶν] Inscribimus.

²⁶ Myrtilo] Servi nomen videtur, non Romani hominis, ad ejus forsasse Myrtili imitationem, quem auriganæ Enomai fuisse, antiquæ fabulæ tradunt. Mal.

CICERO ATTICO SAL.

XIV. SEXTO Kal. accepi a Dolabella literas, quarum exemplum tibi misi: in quibus erat, omnia se fecisse, quæ tu velles. Statim ei rescripsi, & multis verbis gratias egi. Sed tamen, ne miraretur, cur idem iterum facerem, hoc causæ sumpsi, quod ex te ipso coram antea nihil potuissim cognoscere. Sed quid multa? literas hoc exemplum dedi.

CICERO DOLABELLÆ COS. SUO.

ANTEA cum per literas Attici nostri de tua summa liberalitate, summoque erga se beneficio certior factus essem; cumque tu ipse etiam ad me scripsisses, te fecisse ea, quæ nos voluissim: egi tibi gratias per literas iis verbis, ut intelligeres, nihil te mihi gratius facere potuisse. Postea vero quam ipse Atticus ad me venit in Tusculanum hujus unius rei causâ, tibi ut apud me gratias ageret, tuam eximiam quandam, & admirabilem in causâ Buthrotia voluntatem, & singularem erga se amorem perspexisset; teneri non potui, quin tibi apertius illud idem his literis declararem. Ex omnibus enim, mi Dolabella, studiis in me, & officiis, quæ summa sunt, hoc scito mihi & amplissimum videri, & gratissimum esse, quod perfeceris, ut Atticus intelligeret, quantum ego te, quam tu me amares. Quod reliquum est, Buthrotiam & causam, & civitatem, quanquam a te constituta est (beneficia autem nostra tueri solemus) tamen velim, receptam in fidem tuam, a meque etiam atque etiam tibi commendatam, auctoritate, & auxilio tuo testam velis esse, factis erit in perpetuum Buthrotiis præsidii, magnaque cura, & sollicitudine Atticum, & me liberaris; si hoc honoris mei causâ susceperis, ut eos semper a te defensos velis. Quod ut facias, te vehementer etiam atque etiam rogo.

His

Ut tuam eximiam] Mallet, opinor, Grævio, Tibi ut apud me gratias ageret, quod est inter varias lectiones, editum a Jus eximiam &c. Olivetor.

His literis scriptis, me ad ² συντάξας dedi: quæ quidem; vereor, ne ³ miniata cerula tua pluribus locis notandæ sint, ita sum ⁴ μετέωρον, & magnis cogitationibus impeditus.

² Συντάξας] Scriptionem librorum.

quæ non probaret, notare. Man.

³ Miniata cerula] Qua solitus erat, ea,

⁴ Μετέωρον] Animi pendens.

CICERO ATTICO SAL.

XV. **L**UCIO Antonio male sit, siquidem Buthrotiis molestus est. Ego ¹ testimonium composui, quod, cum voles, obsignabis. Tu ² nummos Arpinatum, si L. Fadius Ædilis petet, vel omnes reddito. Ego ad te alia epistola scripsi de H-S ex, quæ Statio curarentur. Si ergo petet Fadius, ei volo reddi; præter Fadium, nemini. Apud me item puto depositum: id, scripsi ad Erotem, ut redderet. Regnam odi: me jure facere scit sponsor promissorum ejus Ammonius; quæ quidem erant ³ φιλόδοξα, & dignitatis meæ; ut vel in concione dicere auderem. Saram autem præterquam quod nefarium hominem cognovi, præterea in me contumacem. Semel eum omnino domi meæ vidi. Cum ⁴ φιλοφρόνας ex eo quærerem, quid opus esset, Atticum se dixit quærere. Superbiam autem ipsius reginæ, cum esset trans Tiberim in hortis, commemorare sine magno dolore non possum. Nihil igitur cum istis: ⁵ nec tam animum me, quam vix stomachum habere arbitrantur. Professionem meam, ut video, Erotis ⁶ dispensatio impedit. Nam cum ⁷ ex reliquis, quæ Nonis April. fecit, vel abundare debeam; cogor mutuari: quodque ⁸ ex istis fructuosus rebus receptum est, id ego ⁹ ad illud

¹ Testimonium] Quo poteris uti contra L. Antonium urgentem agri Buthrotii divisionem; quem ego testor Cæsarem voluisse liberum esse. Poppo.

² Nummos] Arpinates nummos apud Ciceronem deposuerant. Manui.

³ Φιλόδοξα] Erudita: quæ homine erudito digna essent.

⁴ Φιλοφρόνας] Humaniter.

⁵ Nec tam animum] Putant me non modo animum non habere, ut ulcisci audeam, sed nec stomachum, ut irascar. Manuius.

⁶ Dispensatio] Pecuniz ex meis nominibus exactæ. Idem.

⁷ Ex reliquis] Eros Nonis Aprilibus rationes omnes consecerat: summaque facta, quantum pecuniz Ciceroni deberetur, quantum aliis ab ipso, apparatus Ciceroni tantum pecuniz sperare, ut non modo non egeret, sed etiam abundare deberet. Idem.

⁸ Ex istis fructuosus rebus] Infulis, & arboribus locatis. Epist. 13. Idem.

⁹ Ad illud sanum] Quod erigere filiz cogitaverat. Lib. XII. Manui.

lud sanum sepositum putabam. Sed hæc Tironi mandavi, quem ob eam causam Romam misi. Te nolui impeditum impedire. Cicero noster quo modestior est, eo me magis commoveret. Ad me enim de hac re nihil scripsit, ad quem nimirum potissimum debuit. Scripsit hoc autem ad Tironem, sibi post Kal. April. (sic enim annuum tempus confici) nihil datum esse. Tibi pro tua natura semper ¹⁰ placuisse, teque existimasse id etiam ad dignitatem meam pertinere, eum non modo perliberaliter a nobis, sed etiam ornate cumulateque tractari. Quare velim cures (nec tibi essem molestus, si per alium hoc agere possem) ut permittatur Athenas, quod sit in annum sumptum ei: scilicet Eros numerabit: ejus rei causa, Tironem misi. Curabis igitur, & ad me, si quid tibi de eo videbitur, scribes.

¹⁰ Placuisse] Supple, intellexi. Corr.

CICERO ATTICO SAL.

XVI. **T**ANDEM a Cicerone tabellarius: & mehercule literæ ¹ περιτωμένος scriptæ: quod ipsum ² προκοπήν aliquam significaret. Itemque cæteri præclara scribunt. Leonidas tamen retinet suum illud ³ ἀδύς: summis vero laudibus Herodes. Quid quæris? vel verba mihi dari facile patior in hoc, meque libenter præbeo credulum: Tu, velim, si quid tibi est a Statio scriptum, quod pertinet ad me, certior me facias. Narro tibi; hæc loca venusta sunt, abdita certe: & si quid scribere velis, ab arbitris libera: sed nescio quo modo ⁴ δίκον φιλόν. Itaque me referunt pedes in Tusculanum. Et tamen hæc ⁵ σαπυροραφία ripulæ videtur habitura celerem fatietatem. Equidem etiam pluvias metuo,

Tom. VIII.

I i i i f i

¹ Περιτωμένος] Eleganter.

² Προκοπή] Progressum in literis.

³ Αδύς] Vide lib. XIV. epist. 16.

⁴ Δίκον φιλόν] Domus amica. Prover-

bium Græcum, quod significat nusquam commodius vivi quam domi. Poppo.

⁵ Σαπυροραφία] Virgultorum & plantarum

ibi virentium representatio. Salmat. ad Spar-

tiani Hadrianum p. 88. b. Qui bellus, arborer, homines, antra, portus, & alia id genus varisque & minuta opere topiario exprimebant, σαπυροραφία vulgo dicebantur. Nam βρωτός est avis & minus merces. Hinc intelligitur, quid sit σαπυροραφία ripulæ, scilicet descriptio ripæ, virgultorum, graminis, florum in ripa. Ernestus.

fi prognostica nostra vera sunt: rana enim ⁶ *ῥίνοδόντιον*. Tu, quælo, fac sciam ubi Brutum nostrum, & quo die videre possim.

6 *ῥίνοδόντιον*] Declamitant.

CICERO ATTICO SAL.

XVII. **D**UAS accepi postridie Idus, alteram eo die datam, alteram Idibus. Prius igitur superiori. De Bruto, cum scies. De Consulum ¹ ficto timore cognoveram. Sica enim ² *φιδοςόργγας* ille quidem, sed tumultuosus ad me etiam illam suspicionem pertulit. Quid tu autem? ³ *τῶ ἰσθῶ* *διδόμενα*? nullum enim verbum a ⁴ Siregio: non placet. ⁵ De Platorio vicino permolesti tui, quemquam prius audisfe, quam me. ⁶ De Syro prudenter. L. Antonium per M. fratrem, ut arbitror, facillime ⁷ deterrebis. ⁸ Antroni vetui; sed nondum acceperas literas; nec cuiquam, nisi L. Fadio Ædili: aliter enim nec caute, nec jure fieri potest. Quod scribis tibi deesse H-S c. quæ Cicero curata sint; velim ab Erote quærare, ubi sit merces insularum. Arabioni de Sirtio nihil irascor. Ego de itinere, ⁹ nisi explicato A, nihil cogito. Quod idem tibi videri puto. Habes ad superiorem: nunc audi ad alteram. Tu vero facis, ut omnia, quod Seruilix non dees, id est, Bruto. De regina gaudeo te non labo-

¹ Fictio] Antonius enim barbaris stipatus procedebat, cum sibi fingeret timere, aliter ve vera timorem incutere vellet. *Manur.*

² *φιδοςόργγας*] Peramantem.

³ *τῶ ἰσθῶ* *διδόμενα*] Vide VI. 5.

⁴ Siregio] Forte Sira regio, cujus Sira meminit in epist. super. J. F. Gron.

⁵ De Platorio] Forte, huic fuisse ab exilio revocatum. *Mongaultus.*

⁶ De Syro] Ep. 17. lib. XII. & fortasse Horat. Sat. 6. lib. XII. *Corr.*

⁷ Deterrebis] Ne Bathrotis sit molestus. Ep. 15. hujus libri. *Idem.*

⁸ Antroni vetui] Quoquam de mummiis Arpinatum dari. Supra, epist. 15. & infra, epist. 20. hujus libri. *Bosius.*

⁹ Nisi explicato A] Locum obscurat hæc

figla A, que torfit Criticos. Opportune eandem habemus sententiam clare explicatam supra epist. 15. *Profectionem meam, ut video* *Erotis dispensatio impedit.* Infra, ep. 20. *Nisi explicata solutio non sum discessurus.* Jam si quaeritur quid figla contineat; aliqui scribunt A, ut sit *Argentis*, *Alf*; hoc sensu: *nisi explicato argento*, exsoluto omni esse æris alieni. Bosius rescribat A, legebatque *Evad*; hoc est ære alieno. Plerique retinent A, sensu non diverso. Ut enim animadvertit Corradas, (ceteri Aristophanis scholiasta, *Plat.* IV. 3.) A. trigesimalum Atticis signabat mensis diem, quo die dissolvendum erat æs alienum. Itaque explicare *lambda* est æs alienum dissolvere. *Olivetus.*

borare; certe etiam tibi ¹⁰ probari. Eroris rationes & ex Tirone cognovi, & vocavi ipsum. Gratissimum, quod polliceris Cicero nihil defuturum: de quo mirabilia Messalla; qui, Lanuvio rediens ¹¹ ab illis, venit ad me: & mehercule ipse literæ sic & *φιδοςόργγας*, & ¹² *Ἄτινας* scriptæ, ut eas vel ¹³ in acroasi audeam legere: quo magis illi indulgendum puto. De ¹⁴ Buciliano Sextium puto non moleste ferre. Ego, si Tiro ad me, cogito in Tusculanum. Tu vero, quidquid erit, quod me scire par sit, statim.

¹⁰ Probari] Supple, id, quod feci.

¹¹ Ab illis] Bruto & Cassio.

¹² *Ἄτινας*] Eleganter.

¹³ In acroasi] In cæta hominum docto-

rum. *Ernestus.*

¹⁴ Buciliano] Bucilianus & Sextius ex

percussoribus Cæsaris fuerunt. De quibus etiam epist. 3. lib. XVI. *Manur.*

CICERO ATTICO SAL.

XVIII. **S**EPTIMO decimo Kal. etsi satis videbar scripsisse ad te, quid mihi opus sit, & quid te facere vellem, si tibi commodum esset: tamen, cum profectus essem, & in lacu navigarem, Tironem statui ad te esse mittendum, ut iis negotiis, quæ agerentur, interesset: atque etiam scripsi ad Dolabellam, me, si ei videretur, velle proficisci: petique ab eo ¹ de mulis vecturæ itineris, ut ² in eis (quoniam intelligo te dissentissimum esse qua de Bathrotis, qua de Bruto; cujus etiam ludorum seorsum curam, etiam administrationem suspicor ex magna parte ad te pertinere) ut ergo in ejusmodi re, tribues nobis paulum operæ: nec enim multum opus est. Mihi res ad cædem, & eam quidem propinquam, spectare videtur. Vides homines; vides arma. Prorsus non mihi videor esse tutus. Sin tu aliter sentis, velim ad me scribas: domi enim manere, si recte possum, multo malo.

¹ In lacu] Lucrino. *Corrad.*

² De mulis] Muli vecturæ itineris sunt,

quibus utimur in itinere ad vehenda impe-

dimenta, ut *lincum exercitum*, quo utimur ad

extergendum, & mille talia. *Gruv.*

³ In eis] J. F. Gronovius legebat, *in his*:

supple, rebus. Totum hunc locum; alias

tenebricosum, nos ea, quam præcipit vir

doctissimus, interpunctione distinximus. *O-*

livetus.

CICERO ATTICO SAL.

XIX. QUIDNAM est, quod audendum amplius de Buthrotiis? ¹ stetit enim te frustra scribis. Quid autem ² te refert Brutus? Doleo mehercule te tam esse de-tentum. Quod ³ decem hominibus ⁴ referendum est acceptum, est illud quidem ⁵ ἐργάδες, sed ἀνευρόν, mihique gratissimum. De armis, nihil vidi apertius. Fugiamus igitur: at, ut ais, ⁶ coram. Theophanes quid velit, nescio. Scripserat enim ad me: cui rescripti, ut potui. Mihi autem scribit, venire ad me se velle, ut & de suis rebus, & quædam, quæ ad me pertinerent. Tuas literas expecto. Vide quæso; ne quid temere fiat. Staius scripsit ad me, locutum secum esse Q. Ciceronem valde asseveranter, se hæc ferre non posse: cer-tum sibi esse ad Brutum & Cassium transire. Hoc enim ve-ro nunc discere aveo: hoc ego, quid sit, interpretari non possum. Potest aliquid iratus Antonio: potest gloriam no-vam querere: potest totum esse ⁷ ἄδικαιον: & nimirum ita est. Sed tamen & ego vereor, & pater conturbatus est. Scit enim, quæ ille de hoc: mecum quidem ⁸ ἀπατη οὐκ ἔστιν. Plane quid velit nescio. A Dolabella mandata habeo, quæ mihi videbuntur, id est nihil. Dic mihi, C. Antonius voluitne fieri Septemvir? fuit certe ⁹ dignus. De Menedemo est, ut scribis. Facies omnia mihi nota.

¹ Stetit] Stantem expectasse in ædibus Consultis, & aliorum qui erant compellandi. *Greuius.*

² Se refert] Facturum. *Corrad.*

³ Decem hominibus] Homines appellavit, non viros, per contemptum. Nam ad agorum divisionem Decemviri creati erant. *Fam. epist. 20. lib. XI. Manut.*

⁴ Referendum est acceptum] Ut agros meos ne dividant. *Idem.*

⁵ Ἐργάδες, sed ἀνευρόν] Laboriosum, sed

tolerandum.

⁶ Coram] His de rebus colloquemur. *Manutius.*

⁷ Ἄδικαιον] Subitum consilium & tumultuarium.

⁸ Ἀπατη οὐκ ἔστιν] Non dicenda mecum locutus est olim Q. pater. *Man.*

⁹ Dignus] Antonius homo nequam dignus est qui in societatem illorum hominum improborum, qui civium agros dividant, adsciscatur. *Greuius.*

CI.

CICERO ATTICO SAL.

XX. EGI gratias Vesteno: nihil enim potuit humanus. Dolabellæ mandata sint quælibet: ¹ mihi aliquid, vel quod ² Nicia nuntiem. Quis enim hæc, ut scribis, ³ ante? ne nunc dubitare quemquam prudentem, quin meus discessus desperationis sit, non legationis? Quod ais, extrema quædam jam homines de Republica loqui, & eos quidem viros bonos; ego, quo die audivi illum tyrannum in concione ⁴ clarissimum virum appellari, subdiffidere cœpi. Postea vero quam tecum Lanuvii vidi nostros tantum spei habere ad vendendum, quantum accepissent ab Antonio, desperavi. Itaque, mi Attice, fortiter hoc velim accipias, ut ego scribo. Genus illud interitus, quo casurus est, sedum duces, & quasi denuntiatur nobis ab Antonio. Ex hac naxa exire constitui, non ad fugam, sed ad spem mortis melioris. Hæc omnis culpa Bruti. Pompejum ⁵ Carthææ receptum scribis; jam igitur contra hunc exercitum. Utra ergo castra? media enim tollit Antonius. Illa infirma, hæc nefaria. Properemus igitur. Sed juva me consilio, Brundusione, an Puteolis? Brutus quidem ⁶ subito: sed sapienter. ⁷ Πάσχω τι: quando enim illum? sed humana ferenda. Tu ipse eum videre non potes. Dii illi ⁸ mortuo, qui unquam Buthrotum! Sed acta missa: videamus quæ agenda sint. Rationes Erotis, etsi ipsum nondum vidi, tamen & ex literis ejus, & ex eo, quod Ti-

TO

¹ Mihi aliquid] Muretus probabat, modo aliquid, vel quod, &c.

² Nicia] Intelligit Curtium Niciam nobilem Grammaticum, de quo lib. 12. pluribus egit. Hujus etiam inter Grammaticos vitam scribit Suetonius Tranquillus, seu quicumque fuit qui libellum illum conscripsit.

Ducebat autem secum, vel potius præmiserat in provinciam, Niciam hunc Dolabella. *Vistorius.*

³ Ante? ne nunc] Ita emendavit Vistorius: nam, antequam legitur in MS. Unde Popma, ante non? Nunc dubitare, &c. Aliorum conjecturas fœcci facit Mongaultus, nec injuria.

⁴ Clarissimum virum] Vide 14. 11.

⁵ Carthææ] Oppidum in extrema Bœtica. Sex. Pompejum audita Caesaris morte scribit Dio Bœticam occupasse, cum aliquandiu apud Lestitanos latuisset. *Manut.*

⁶ Subito] Profectus est. Profectus est autem Puteolis VII. Kal. ut ep. 26. *Idem.*

⁷ Πάσχω τι] Partis aliquid, Bruti discessu commoveor: quando enim erit ut illum videam?

⁸ Mortuo] Cesarem dii mortuum perdant, qui unquam Buthrotum profcriperit, siquidem te nunc ejus civitatis liberanda cura Romæ tenet: ut Brutum videre discedentem non possis. *Manut.*

ro cognovit, propemodum cognitās habeo. Verfuram scribis esse faciendam mensium quinque, id est ad Kal. Novemb. H-S cc; in eam diem cadere nummos, qui a Quinto debentur. Velim igitur, (quoniam Tiro negat tibi placere, me ejus rei causa Romam venire) si te ea res nihil offendet, videas, unde nummi sint; mihi feras expensum. Hoc video in praesentia opus esse. Reliqua diligentius ex hoc ipso exquiram; in his, de mercedibus ⁹ dotalium praediorum: quae si fideliter Ciceroni curabuntur, quanquam volo ¹⁰ laxius, tamen ei propemodum nihil deerit. Equidem video mihi quoque opus esse viaticum: ¹¹ sed id ex praediis, ut cadet, ita solvetur: mihi autem opus est univerto quidem. Etsi mihi videtur ¹² iste, qui umbras timet, ad eadem spectare; tamen, nisi explicata solutione, non sum discessurus. Sit-ne autem extricata, nec-ne, tecum cognoscam. Hanc putavi mea manu scribendam: itaque feci. ¹³ De Fadio, ut scribis; utique alii nemini. Rescribas velim hodie.

⁹ *Dotalium praediorum*] Ex Terentio dote. Nec dubito, quin intelligat insulas in Argileto & Aventino: quarum fructus Ciceroni filio in annuum sumptum assignaverat. Tria loca, 12. 31. 15. 17. 16. 2. confer in numm., & considera: mecum senties. At insulae in urbe, & praedia non idem sunt. Immo vero sunt: nam praediorum nomine, auctore Pediano, & domus, & agri comprehenduntur. *Idem.*

¹⁰ *Laxius*] Suppeditari. *Corrad.*

¹¹ *Sed id*] Ciceroni ita solvetur, ut ex praediis dotalibus cadet. Mihi autem quod pro viatico opus est, non duabus tribus dandam est pensionibus, ut Ciceroni filio, sed univertum simul ante quam discedam. *Manus.*

¹² *Iste*] Fingebat Antonius consul se timere, ut haberet ob eam rem barbaros Ityros circa se, ad omne facinus paratos. *Idem.*

¹³ *De Fadio*] Ep. 15. h. l. *Corrad.*

CICERO ATTICO SAL.

XXI. **N**ARRO tibi; Quintus pater exultat laetitia. Scripsit enim filius, se idcirco profugere ad Brutum voluisse, quod, cum sibi negotium daret Antonius, ut eum dictatorem efficeret, praesidium occuparet, id recusasset: recusasse autem se, ne patris animam offenderet: ex eo sibi illum hostem. Tum ¹ me, inquit, collegi; verens, ne quid, mihi ille iratus, tibi noceret. Itaque eum placavi, & quidem

¹ *Me, inquit, collegi*] Ne ad Brutum profugerem. Et est *pervenit*. *Corrad.*

dem ² cccc certa: reliqua in spe. Scribit autem Statius, illum cum patre habitare velle. Hoc vero mirum: & id gaudeat. Ecquem tu illo certiore ³ nebulonem? ⁴ *ερωχης* vestram de re Cani deliberationis probo. Nihil eram suspicatus ⁵ de tabulis: ⁶ *διεπέλας* restitutam arbitrabatur. Quae differs, ut mecum coram; expectabo. Tabellarios, quoad voles, tenebis: es enim occupatus. Quod ad Xenonem, probe. ⁷ Quod scribo, cum absolvero. Quinto scripsisti, te ad eum literas: nemo attulerat. Tiro negat jam tibi placere ⁸ Brundisium, & quidem dicere aliquid de militibus: at ego jam destinaram, Hydruntem quidem. Movebant me tuae quinque horae: hic autem quantus ⁹ *πλες*? Sed videbimus. ¹⁰ Nullas a te xi Kal. quippe, quid enim jam novi? Cum primum igitur poteris, venies. Ego propero, ne ante ¹¹ Sextus; quem adventare ajunt.

² *CCCC*] Hoc est, CCCC H-S ab Antonio mihi Q. promissa. *Mong.*

³ *Nebulonem*] Potes, & de Statio, & de Q. filio intelligere. Equidem de Q. *Idem.*

⁴ *ερωχης vestram*] *ερωχης* hic valet *reventio* simpliciter: ut sit, *ερωχης* deliberationis, quod deliberare moluisti de re Cani. Ep. 32. lib. 13. *Manus.*

⁵ *De tabulis*] Quantum hinc licet conicere, haec Cani filia prius alteri viro nupta fuerat, a quo dos, soluto matrimonio, exigi non potuerat, quod ejus bona non essent solvendo. Ideo scripserat Atticus novas tabulas factas fuisse in illius dote. Quod Cicero nunquam suspicatus fuerat; imo putabat dotem integre restitutam fuisse. *Bo-*

sius.

⁶ *διεπέλας*] Sincere.

⁷ *Quod scribo*] Quod opus nunc in manibus habeo, mittam ad te, cum absolvero. *Manus.*

⁸ *Brundisium*] Tiro negat jam tibi placere me ire Brundisium, propterea quod Antonius cum legionibus Macedonicis dicitur adventare, ut eo proficisci minus tarum sit.

At ego Hydruntem proficisci destinaram, unde in Graeciam trajectum esse quinque horarum tu aliquando dixisti. Hic enim si conscendero, quam longa esset navigatio? *Poppo.*

⁹ *πλες*] Navigatio.

¹⁰ *Nullas*] Literas accepi. *Corrad.*

¹¹ *Sextus*] Ne ante Sex. Pompejus in Italiam cum exercitu veniat. *Manus.*

CICERO ATTICO SAL.

XXII. **G**RATULOR nobis Quintum filium ¹ exiisse: molestus non erit. Pansam bene loqui credo: semper enim conjunctum esse cum Hirrio scio: amicissimum Bruto & Cassio puto, si expediet; sed quando illos videbit? inimicum

¹ *Exiisse*] Ex urbe. *Corrad.*

micum Antonio : quando, aut cur? quousque ludemur? Ego autem scripsi Sextum adventare, non quo jam adesset, sed quia certe id ageret, ab armisque nullus discederet. Certe, si pergit, bellum paratum est. Hic autem noster Cytherius, nisi victorem, neminem victurum. Quid ad hæc Panfa? cum utro erit, si bellum erit? quod videtur fore. Sed & hæc, & alia coram: hodie quidem, ut scribis, aut cras.

² *Cytherius*] M. Antonius : a Cytheride mima, quam usque adeo amavit, ut, in Galliam cum legionibus proficiscens, hiberno tempore secum adduxerit. Hoc & Virgilio carmine notum est :

*Galle, quid insanis, inquit? tua cura Lycoris
Perque niveos alium, perque horrida co-
stra secuta est. Manur.*

CICERO ATTICO SAL.

XXIII. **M**IRIFICE torqueor, sine dolore tamen : sed per tem occurrunt. Quousque? inquires. Quoad erit integrum : e rit autem usque dum ad navem. Panfa si rescriperit, & meam tibi, & illius epistolam mittam. Silium expectabam ; cui ¹ *ὑπόμνημα* compositum. ² Si quid novi. Ego literas mi fi ad Brutum : cujus de itinere etiam ex te velim, si quid scies, cognoscere.

¹ *ὑπόμνημα*] *Libellum, commentarium* da- bo a me conscriptum de rebus novis. Sic

enim vocat epistola proxima. *Bogus.*
² *Si quid novi*] Subaudi, scribe. *Man.*

CICERO ATTICO SAL.

XXIV. **T**ABELLARIUS, quem ad Brutum miseram, ex itinere rediit VII Kalend. Ei Servilia dixit, eo die Brutum hora quarta profectum. Sane dolui meas literas redditas non esse. Silius ad me non venerat. ¹ Causam composui. Eum libellum tibi misi. Te quo die expectem, velim scire.

¹ *Causam*] *ὑπόμνημα*, cujus in præcedente epistola meministi.

CICERO ATTICO SAL.

XXV. **D**E meo itinere variæ sententiæ. Multi enim ad me. Sed tu incumbere quæso in eam curam. Magna res est. An probas, si ad Kal. Jan. cogitamus? Meus animus est æquus; ¹ si sic tamen, ut nihil offensionis sit. Et tu etiam scite; ² *quo die olim placuit*; mysteria scilicet. ³ Ut ut se res, casus consilium nostri itineris judicabit: dubitemus igitur. Est enim hiberna navigatio odiosa; eoque ex te quæ-
Tom. VIII. K k k k
siferam

¹ *Ad me*] Scribunt, alii consilium meum probantes, alii reprehendentes. *Man.*

² *Si sic tamen*] Alii; *Sic tamen, ut si nihil*, &c. Antiqua editio: *Si tamen, ut nihil*, &c. Verebatur Cicero, ne suus Roma diceffus offensionis in publicum haberet aliquid; neve ita incusaretur, ut qui suam patriæ opem difficili tempore subduceret. Ejus formidinis non obscura sunt in aliquibus est superioribus epistolis: atque ex nonnullis, quæ post legentur, apparebit, eo metu suspensum distulisse diu professionem, ac tandem e medio cursu revertisse. Eandem hic locus habet sententiam. Neutram, inquit, in partem propendeo: vel ad Nonas Decembres adero, vel non ante Kalendas Januarias, utcuque tu probabis; *si sic tamen* potest res componi, ut hæc dilatio atque absentia nullam præbeat materiam sermonibus. Mongalto hic aliquid deheo. Quod ego de reliquis profiteor, quæ in hanc datulio sum epistolam. *Oliverius.*

³ *Quo die olim placuit*] Quæsierat Cicero, annon operæ pretium esset Roma se adesse, circiter Nonas (quintum idem) Decembris; propterea quod IV. Idus (die decimo) inituri essent magistratum novi Tribuni, quorum non pauci Bruto favebant & Cassio; atque unus etiam parriceps conjugationis adversus Cæsarem fuerat. Ut designaret Nonas Decembres, dixerat *mysteriorum diem*, quoniam eo die sacra fiebant a mulieribus in opero Bonæ Dæ. Eorum religionem, cum exercebatur in ædibus C. Julii Cæsaris, violaverat P. Clodius illo facinore, quod aliquoties exagitavit oratorie Cicero, & historice narrabat Attico, I. 13. I- pto illo die Cicero Consul in custodiam tra-

diderat principes Catilinae conjugationis, quorum moere piata conjuratio fuit. Atticus rescribens, pro *mysteriorum die* notificat, *quo die olim placuit*. Laudat hoc, ut scite distum, Cicero: cum enim *placuit* & facinus sit, & piaculum, ea voce unica memoriam Atticus rescribat & Clodiana infamiam, & gloriæ Ciceroniana. Sed a vera hujus loci sententia multos averit falsa mente concepta opinio, quod sacra Bonæ Dæ Kalendis Maji fierent. Constat autem ea sacra ævo Ciceronis ac Cæsaris facta esse Nonis Decemb. Si Kalendas Majas assignant Ovidius, *Fast.* V. 148. & Macrobius, *Satur.* I. 12. id eo factum, quod diem mutasset ea religio. Mutandi causam indicat Ovidius, *Fast.* V. 157. Templum scilicet Bonæ Dæ restituerat Livia, & Kalendis Maji dedicarat. Neque solum dies, sed locus etiam est mutatus. Cum enim Ciceronis ætate ac Cæsaris, ea fierent sacra in ædibus Consulam; aut Prætorum; Dio Cassius, *lib.* XXXVII. *ad annum V. C. 699.* de illo more ita loquitur, uti consuetum est de rebus veteris ævi, & antiquatis. *Idem.*

⁴ *Ut ut se res*] *Visti*. & *Man.* ut tu scriberes. *Lamb.* ut tu scribis. Nullo utrobique sensu. Cruturus ex Boilo, *ut ut se res*. Convenit sententia, Latinitas repugnat, ut animadvertit Vavassor, libello *de vi & usu quorundam verborum*. Edidi quod latebat in illa vetere scriptura, *se res*. Integrum esset, *ut ut se res* habebunt. Deinde, *casus judicabit*, hoc est: ut res cadent, ita consilium institutum itineris mei. Ibo, redibo, ut ferret cursus rerum, & temporis opportunitas. *Idem.*

626 **EPISTOLARUM**
feram ⁵ mysteriorum diem. Brutum, ut scribis, visum iri a
me puto. Ego hinc volo prid. Kal.

⁵ *Mysteriorum*] Certum mihi est, inquit, fugiam incommodum, si maritius profectus adesse Romæ Kalendis Januariis: at si reditum in id tempus differam, obeunda erit hiberna navigatio, quæ semper odiosa. Id est

fugiam incommodum, si maritius profectus, ac redeam. Idcirco *quæseram ex te, annon fatius foret redire me ad mysteriorum diem.* Idem.

CICERO ATTICO SAL.

XXVI. **D**E Quinti negotio video a te omnia facta. Ille tamen dolet, dubitans, utrum morem gerat Lepthæ, an fidem infirmet Silio. Inaudiui L. Pisonem velle exire legatum ¹ *Ἰσίδεγγροφῶ* senatus-consulto: velim scire quid sit. Tabellarius ille, quem tibi dixeram a me ad Brutum esse missum in Anagninum, ad me venit ea nocte, quæ proxima ante Kal. fuit; literasque ad me attulit: in quibus unum alienum summa sua prudentia, ut spectem ludos suos. Rescripti scilicet, primum me jam profectum, ut non integrum sit: dein, ² *ἀποπρωτων* esse, me, qui Romam omnino post hæc arma non accesserim, neque id tam periculi mei causa fecerim, quam dignitatis, subito ad ludos venire. Tali enim tempore ludos facere illi honestum est, cui necesse est: spectare mihi ut non est necesse, sic ne honestum quidem est. Equidem illos celebrari, & esse quam gratissimos mirabiliter cupio: idque ita futurum esse confido: & recum ago, ut jam ab ipsa commissione ad me, quemadmodum accipiantur, deinde de omnino reliquorum dies singulos persequare. Sed de ludis hæctenus. Reliqua pars ³ epistolæ, est illa quidem in utramque partem: sed tamen nonnullos interdum jacit igniculos viriles: quod quale tibi videretur, ut posses interpretari, misi ad te exemplum epistolæ: quanquam mihi tabellarius noster dixerat, tibi quoque se attulisse literas a Bruto, easque ad te et Tusciano esse delatas. Ego itinera sic composueram, ut Nonis Quint. Puteolis essem. Valde enim festino; ita tamen, ut, quantum homo possit, quam cautissime navigem. M. Ælium

¹ *Ἰσίδεγγροφῶ*] Falsè perscripto.
² *Ἀποπρωτων*] Absurdissimum.

³ *Epistole*] Quam ad me Brutus misit. *Manus.*

ium cura liberabis: ⁴ is me paucos specus in extremo fundo, & eos quidem subterraneos, servitutis apud tale quid habituros: id me jamjam nolle, neque mihi quidquam esse tanti; sed, ut mihi dicebas, quam lenissime; potius ut cura liberetur, quam ut me succensere aliquid suspicetur. ⁵ Item de illo ⁶ Tulliano capite libere cum Cæcelio loquere. Parva res est: sed tu bene attendisti: nimis callide agebatur. Ego autem, si mihi imposuisset aliquid, quod pene fecit, nisi ⁷ tua malitia affuisset, animo iniquo tulissem. Itaque, ut ut erit, rem impediri malo. ⁸ Octavam partem tuli luminarium in ædium ad Stronæ meminervis. Cui Cæcellia, ⁹ videris mancipio dare ad eam summam, quæ sub præcone fuit maxima: id opinor esse CCCLXXX. Novi si quid erit, atque etiam si quid prospicies, quod futurum putes, scribas ad me quam sapissime velim. Varroni, quemadmodum tibi manda-

K k k k 2 vi,

⁴ *Is me paucos*] Locus, nam fatentur omnes, depravatus. Audacem itaque, ut solet, me fecit desperatio. Sic muto. *Is me vult paucos specus ... servitutis apud se aliquid ...* Voluerat Cicero paucos specus subterraneos fodere in extremo fundo suo: Ælianus vicinus mœnebat, ne, si prohiberet, insensum haberet Ciceronem, si non prohiberet, aliquam *apud se*, suo ipse fundo servitutum susciperet. Ea vult cura hominem liberari: mandat dici, se consilium mutasse, *janusiam*, hoc est, omnino nolle fodi specus illos, neque ullum sibi commodum esse tanti, ut ob id talis vicini gratiam amittat. Porro specus dicuntur subterranei meatus, per quos aqua ducitur. Vitruvius, VIII. 7. Cajacius, *Observat.* XVI. 17. Jurisconsultorum formulæ lectores non impediam. *Olivetus.*

⁵ *Item*] Sic Victorius. Alii, *Idem.*

⁶ *Tulliano capite*] Tullianum caput vocat, quod epistola proxime sequenti Tullianum sensitum. Caput enim quandoque fortem, & pecunie summam significat. *Bogius.*

⁷ *Tua malitia*] Id est, nisi tu homo malus dolum illorum pervidisset. Hypallage elegans, & redolens familiaritatem summam. *Janusius.*

⁸ *Octavam partem tuli*] Locus a doctis hominibus plane desperatus, ut & asterisci notam affixerint; Manutius etiam ut depravatum assequi se posse negaret. Corradus ita legebat: *Octavam partem tuli luminarium ædium ad Stronæ meminervis.* Memineris, inquit, nisi res impediatur, tolli octavam partem luminarium earum ædium, quæ sunt ad Stronæ sanum. Et sane Cicerones in Carinis ædes habuisse apparet epist. 3. lib. II. ad Q. fratrem: & Pub. Victori, regione IV. caput sacre viæ a Carinis oritur ab Stronæ facello. Bofius vero legit & explicat: *Octavam partem tuli luminarium in ædium 2300.* Janusius autem & Glossario, *astronæ*, juncta voce, pro ad Stronæ, hic comminiscitur ingeniose. Alii etiam aliter legunt, & interpretantur. Ego vero Barrovio Tolo-fati propemodum assentior, ut interim aliorum in re dubia solertiam minime contemniam, ita et vestigiis scripturæ veteris respondent: *Octo pedes tolli luminaria ædium ad Stronæ meminervis:* hoc est, octo pedes altius tolli luminaria ædium mearum ad Stronæ ædem meminervis. A. Schottus, *Cic. Vind. cap. 7.* Placet Schotti conjectura, nec tamen interpretatio: nam ille *altius* tolli vult; ego contra *tollit pro deprimit, minuit*, dictum arbitror. *Mougelæus.*

⁹ *Videris*] Curabis, ut id, quod proferturum est, ei mancipetur, cui petit Cæcellia, ad eam summam, quæ in auctione oblata fuit maxima. *Idem.*

vi, memineris excusare tarditatem literarum mearum. ¹⁰ Mundus istum. ¹¹ M. Ennius quid egerit de testamento (curiosus enim) facias me velim certiore. Ex Arpinati, vi Non.

¹⁰ *Mundus istum*] Infra, epist. 29. De ¹¹ *M. Ennius*] Quod rarum sit hoc non *Mundo si quid scies*. Hoc tamen loco ita mea, vercor, ne legendum sit, M. Lenius, concisa brevitas, ut conjecturæ vix locus vel M. Annus, vel Memmius. *Corradus* videatur. *Manut.*

CICERO ATTICO SAL.

XXVII. GAUDEO id te mihi suadere, quod ego mea iponte pridie feceram. Nam cum ad te vi Nonas darem, eidem tabellario dedi etiam ad Sextium, scriptas ¹ *πίπυ φιλοσόφως*. Ille autem, ² quod Puteolos profectus, humane; quod queritur, injuste. Non enim ego tam illum expectare, cum de Cosano rediret, debui, quam ille aut non ire ante, quam me vidisset, aut citius reverti. Sciebat enim me celeriter velle proficisci, seseque ad me in Tusculanum scripserat esse venturum. Te, ut a me discesseris, lacrymaste moleste ferebam. Quod si me præsentem fecisses, consilium totius itineris fortasse mutassem. Sed illud præclare, quod te consolata est spes brevi tempore congregiendi: quæ quidem expectatio me maxime sustentat. Meæ tibi literæ non deerunt. De Bruto scribam ad te omnia. Librum tibi celeriter mittam de gloria. Excudam aliquid ³ *ἡρακλειδίων*, quod lateat in thesauris tuis. De Planco memini. Attica jure queritur. Quod me ⁴ de Bacchi, de statuarum coronis

¹ *πίπυ φιλοσόφως*] Valde amanter.
² *Quod Puteolos profectus*] Quod me Puteolos, ut tu scribis, profecturus est; humane facit: quod autem queritur, quia de Cosano redeuntem non expectavi; hoc scilicet injuste. *Manut.*
³ *ἡρακλειδίων*] Supra, epist. 4.
⁴ *De Bacchi*] Quid de Bacchi coronis potuerit Atticus scribere, quod Ciceroi tanta gratum fuerit, nemo facile explicabit. Quid enim ad Ciceronem & Atticum quæ coronæ Baccho fuerint impostæ? In Balliol. legi-

tur: quod me de Bacchide, & in veteri libro quoque se deprehendisse testatur. F. Ursinus. Lego, *Quod me de Bacchide, de statuarum* &c. Per Bacchidem vero intelligi puto siminam, aut aliam concubinam, cum qua se oblectabat Antonius, quas exagitat toties in Philippicis. De coronis autem statuarum, quæ aut impostæ, aut detractæ a populo aut Julii Cæsaris, aut Antonii statuis videatur loqui. In re obscura licet hæretolari. *Grævius.*

ronis certiore fecisti, valde gratum: nec quidquam post hac non modo tantum, sed ne tantulum quidem præterieris. Et de Herode & Mettio memineris, & de omnibus, quæ te velle suspicabor modo. O turpem sororis tuæ filium! Cum hæc scriberem, adventabat ⁵ *βελύσει*, cœnantibus nobis:

⁵ *βελύσει*] *Vespera*, tempore, quo *hæves* rustica tunc temporis vita erat hominum; ab *ab aratro solent solvi*. Ex Homero intelligi opere rustico nomina partibus diei tribue potest, veteres tempora diei appellasse, ab runt. *Vespera* igitur dicta *βελύσει* five *βελύσει* his rebus, quæ iis agi solebant. Et quoniam *βελύσει*, quod est *Iliad. II. v. 770. Ernestus.*

CICERO ATTICO SAL.

XXVIII. EGO, ut ad te pridie scripseram, Nonis constitueram venire in Tusculanum. Ibi igitur quotidie tuas literas expectabo, & maxime de ludis; de quibus etiam ad Brutum tibi scribendum est: cuius epistola, quam interpretari ipse vix poteram, exemplum pridie tibi miseram. Atticæ meæ velim me ita excuses, ut omnem culpam ¹ in te transferas, & ei tamen confirmes, ² me minime totum amorem eo necum attulisse.

¹ *In te*] Qui oblitus fueris quod mandaveram, ut eam juberis salvere. *Corr.* discedam; futurum tamen, ut abfens eam æque diligam, ac si una essemus. *Manutius.*
² *Me minime totum*] Quamquam longius

CICERO ATTICO SAL.

XXIX. BRUTI ad te epistolam misi. Dii boni, quanta ¹ *ἀποχρησία*! cognosces, cum legeris. De celebratione ludorum Bruti, tibi assentior. Ad M. Ælium ² nullo tui quidem domum, sed sicubi incidit. De ³ Tulliano femisse M. Axianum adhibebis, ut scribis. Quod cum Cosiano egisti, optime. Quod non solum mea, verum etiam tua

¹ *ἀποχρησία*] Consilii inopia.
² *Nullus tu quidem domum*] Non tu quidem ad eum domum veneris; sed, sicubi incidit, alloquaris. Ep. 17. *Man.*
³ *Tulliano femisse*] Vide epist. 27. *Idem.*

tua expedis, gratum. Legationem probari meam gaudeo. Quod promittis, dii faxint: quid enim mihi meis iucundius? sed ⁴ istam, quam tu excipis, metuo. Brutum cum conve-
nero, perscribam omnia. De Planco, & Decimo, sane ve-
lim. Sextum scutum abjicere nolebam. De Mundo, si quid
scies. Rescripti ad omnia tua: nunc nostra accipe. Quintus
filius ⁵ usque Puteolos: mirus civis, ut tu Favonium, Asi-
num dicas: & quidem duas ob causas, & ut mecum; &
⁶ σπειραδης vult cum Bruto, & Cassio. Sed tu quid ais?
scio enim te familiarem esse Othonum: ait hic sibi Juliam
⁷ ferre: constitutum enim esse discidium. Quæsit ex me
pater, qualis esset fama. Dixi, nihil sane me audisse (ne-
sciebam enim cur quæreret) ⁸ nisi de ore, & patre. Sed
quorsus, inquam? At ille, ⁹ filium velle. Tum ego, etsi
¹⁰ ἐβδελυτήριον, tamen negavi putare me illa esse vera.
¹¹ Σκωδός (hoc est enim) huic nostro nihil præbere. Illa
autem ¹² εὐχρηστὸν. Ego tamen suspicor hunc, ut solet,
allucinari. Sed velim quæras (facile autem potes) & ¹³ me
cerriorem.

Obsecro te, quid est hoc? Signata jam epistola, Formi-
ni, qui apud me cœnabant, Plancum se ajebant, hunc
¹⁴ Buthrotium, pridie, quam hoc scribebam, id est, III
Nonas, vidisse demissum ¹⁵ sine phaleris: servulos autem di-
cere,

⁴ *Istam, quam tu excipis, metuo*] Ne pa-
rum iucundus ei meus sit reditus. Dicitur
joco Atticus, ad superiorum respondens e-
pistolam, scripserat, spem esse, rediturum
brevis Ciceronem, & cum suis Romæ viden-
rum: id esse omnibus iucundissimum, præ-
terquam uni Atticæ, quæ placari nollit.
Dicitur hoc quoque per jocos. *Mongatus*.

⁵ *Usque Puteolos*] Profecurus est, vel po-
tius profecturus profecturum. *Corr.*

⁶ *σπειραδης*] Eadus facere.

⁷ *Ferre*] Scilicet conditionem; quod lo-
quendi genus frequens est; hoc est, matri-
monium offerre. *Græpius.*

⁸ *Nisi de ore, & patre*] Dixi, me Julia
patrem cognovisse, illam autem de facie
tantum, de fama nihil scire. *Man.*

⁹ *Filium velle*] Juliam ducere. *Idem.*

¹⁰ *ἐβδελυτήριον*] Abominabar.

¹¹ *Σκωδός*] *Scopus, finis.* Notat Quin-
ti patris avaritiam, qui nihil spectaret aliud,
quam ut filio ne quid in sumptum præbe-
ret, ideoque ei concederet de uxore ducenti-
da. *Manut.*

¹² *εὐχρηστὸν*] *Non in eo:* non in eo
ponit rem, aut difficultatem, quasi quod Q.
filius dives non sit, hoc non curat, dicit
illum habeat maritum. Ita enim videtur
credidisse Q. frater. *Corr.* Non Q. frater,
sed Q. filius. *Mongatus.*

¹³ *Cerriorem*] *Supple, facias.*

¹⁴ *Buthrotium*] Qui profectus erat ad a-
grum Buthrotium dividendum. Ep. 1. lib.
XVI. *Manut.*

¹⁵ *Sine phaleris*] Phaleræ proprie sunt,
quæ frontibus equorum, ornatus gratia, im-
ponuntur. *Mempogæus* aliis de rebus usur-
pantur. *Idem.*

cere, eum, & ¹⁶ agripetas ejectos a Buthrotiis. Maeste. Sed
amabo te, perscribe mihi totum negotium.

¹⁶ *Agripetas*] Qui Plancum secuti, par-
no quærentes. Epist. 1. & 4. lib. XVI. &
tem agri Buthrotii petierant, sedem in alie-
Phil. 7. *Idem.*

